

Norsk Folkehjelp

Politiske posisjoner

Utvalgte politiske posisjoner
i Norsk Folkehjelp (02.12.2022)

Innhold

Innledning	3
Utvalgte politiske posisjoner nasjonal aktivitet Norsk Folkehjelp	3
Rammer for vårt politiske arbeid	3
Samfunnspolitiske posisjoner	4
Arbeid mot rasisme	4
1. Tidlig, systematisk og bred innsats mot rasisme	4
2. Gratis og tilgjengelig rettshjelp i rasisme og diskrimineringsaker	5
Flyktninger og inkludering	5
1. Overføringsflyktninger	5
2. Rettferdig ansvarsfordeling	6
3. Reell tilgang til familiejenforening	6
4. Foreldelsesfrist for tilbakekall av statsborgerskap	6
5. Gjeninnføre rimelighetsvilkåret ved retur til internflukt	7
Inkludering av kvinner med innvandrerbakgrunn	7
Frivillighetspolitikk innen inkluderingsarbeid	8
Førstehjelp og redningstjeneste	9
1. Sikre dialog mellom myndighetene og frivilligheten – økt statsstøtte	9
2. Fast støtte til frivillig helseberedskap	9
3. Fritak for engangsvgift på kjøretøyer	10
4. Flere nødnettabonnement	10
5. Sikre full momskompensasjon for frivilligheten	10
Utvalgte politiske posisjoner internasjonal aktivitet Norsk Folkehjelp	11
Utvalgte politiske posisjoner UHS	11
Rammer for vårt politiske arbeid	11
1. Ulikhet	11
2. Demokratisering og retten til organisering	12
3. Kjønn og likestilling	13
4. Styrke lokale aktører i humanitært arbeid	14
5. Ansvarlig næringsliv	15
6. Klima og miljø – internasjonal solidaritet i klimapolitikken	16
Utvalgte politiske posisjoner HME	17
Rammer for vårt politiske arbeid	17
1. Mine- og eksplosivrydding	17
2. Sivil beredskap og beskyttelse	19
3. Atomvåpen	19
4. Stop Killer Robots	20
5. Klima og miljø i krig og konflikt	20

Innledning

Posisjonsdokumentet «Utvalgte politiske posisjoner Norsk Folkehjelp» skal identifisere, synliggjøre og underbygge Norsk Folkehjelps posisjoner for politisk påvirkningsarbeid i Norge.

Norsk Folkehjelp er partipolitisk uavhengig, men ingen politisk nøytral organisasjon. Et viktig prinsipp for Norsk Folkehjelp er at våre meninger og posisjoner skal være basert på direktebaserte erfaringer innenfor områder vedtatt av medlemsorganisasjonen. Vi er fagbevegelsens humanitære solidaritetsorganisasjon, og står for fagbevegelsens grunnverdier: Samhold, solidaritet og menneskeverd.

De politiske posisjonene er knyttet til Norsk Folkehjelp sine ulike saksfelt. «Utvalgte politiske posisjoner nasjonal aktivitet Norsk Folkehjelp» er delt i «Samfunnspolitiske posisjoner» og «Førstehjelp og redningstjeneste», «Utvalgte politiske posisjoner internasjonal aktivitet Norsk Folkehjelp» er delt i Utvikling og humanitært samarbeid sine «Utvalgte politiske posisjoner UHS», og Humanitær mine- og eksplosivrydding sine «Utvalgte politiske posisjoner HME».

Utvalgte politiske posisjoner nasjonal aktivitet Norsk Folkehjelp

Rammer for vårt politiske arbeid

Våre politiske posisjoner nasjonal aktivitet skal styrke det politiske arbeidet lokalt og nasjonalt. Posisjonsdokumentet skal identifisere, synliggjøre og underbygge Norsk Folkehjelps posisjoner i arbeidet vi gjør i Norge innen samfunnspolitisk aktivitet og redningstjenesten. Vi har omlag 100 lokallag med aktiviteter på disse feltene. Vi har engasjerte medlemmer, og har lokallag som gjør en aktiv innsats for å påvirke og fremme våre politiske saker lokalt.

I Prinsippprogrammet (2019-2023) står det blant annet at:

Norsk Folkehjelp jobber aktivt og målrettet for at asylsøkere og personer med innvandrerbakgrunn blir inkludert og gis mulighet til å bruke sine ressurser og bidra i fellesskapet. Norsk Folkehjelp skal bekjempe diskriminering og bidra til å skape et inkluderende arbeids- og samfunnsliv for alle. Å forebygge utenfor-skap vil stå sentralt i fremtidens samfunn.

For å skape et inkluderende samfunn spiller frivilligheten en avgjørende rolle. Norsk Folkehjelp er en viktig bidragsyter for å fremme deltakelse i lokal-samfunn og organisasjonsliv, og bidrar til at flere får gode nettverk og blir aktive borgere i samfunnet.

En landsomfattende førstehjelps- og redningstjeneste er en forutsetning for at vi skal kunne bo og være aktive i hele landet. I Norge må ressurser være lokale for å være tilgjengelige når ulykker, kriser eller terror inntreffer. Derfor må vi bygge kompetente redningsressurser over hele landet slik at Norge er et trygt samfunn å leve i.

Samfunnspolitiske posisjoner

Arbeid mot rasisme

Rasisme er et samfunnsproblem, som må bekjempes. Hele samfunnet er ansvarlige for å bekjempe rasisme. Rasismen skjer blant alle samfunnslag, på arbeidsplassen, på leiemarkedet, i utelivet, i hverdagen. Den subtile rasismen, og den strukturell og institusjonalisert rasismen er vanskelig å oppdage for personer som ikke selv blir utsatt. Vi må derfor lytte og lære fra dem av oss som har erfaring på området, slik at vi sammen kan bekjempe at strukturelle forhold fører til at minoriteter systematisk kommer dårligere ut enn andre deler av befolkningen. For å få bukt med rasisme, må det behandles som et selvstendig problem.

1. Tidlig, systematisk og bred innsats mot rasisme

Vi trenger mer bevissthet og økt kunnskap om rasisme og konsekvensene av rasisme. Rasisme har konsekvenser for enkeltmennesket, for en utsatte gruppe og for samfunnet. Alt fra grov til subtil rasisme kan være svært helseskadelig for den utsatte. Personer som opplever rasisme og diskriminering rapporterer om mer psykiske plager enn de som ikke gjør det. Dette kan også få konsekvenser for den fysiske helsen, og tilliten til majoritetssamfunnet kan svekkes når en opplever rasisme og hat på bakgrunn av hvem man er. Utenforskapet kan føre til både bortfall fra utdanning og arbeidslivet, og det kan også være en inngangsport til å oppsøke alternative og ekstremistiske miljøer. Vi må derfor kunne reagere på, håndtere konsekvensene av, og forebygge rasisme.

Satsingen på forebyggende arbeid må prioriteres. Her er tidlig innsats i form av kunnskap, fakta og bevisstgjøring om strukturelle utfordringer sentralt. Det må satses på skole-lokalsamfunnsprosjekter drevet av sivilsamfunnsorganisasjoner som har lokal kompetanse og erfaringer med inkludering og antirasisme. Barn i barnehagen og elever i skolen må lære om temaet. Like viktig er det at personell får nødvendig opplæring og forståelse av tematikken.

Flere minoritetsorganisasjoner har kompetanse på området, og kan bidra i arbeidet. Å jobbe mot rasisme er krevende, både fordi holdningsarbeid er saktegående arbeid, men også fordi det koster mye for de av oss som kjenner rasismen på kroppen.

Å oppleve rasisme i utelivet kan gi sterke opplevelser av utenforskap. Det må på plass et fungerende system og effektive sanksjoner når det avdekkes rasisme og diskriminering. Like viktig er det forebyggende arbeidet som aktørene i utelivsbransjen kan bidra med. Veiledning om regelverk, støtte og oppfølging, og informasjon om aktører som tilbyr kompetansehevende kurs, må utarbeides og følges opp av kommunene.

Det offentlige har et særskilt ansvar i det antirasistiske arbeidet. Kommunesektoren er en stor og sentral arbeidsgiver. Like viktig er kommunenes rolle som tilbyder av tjenester og ytelser.

Altfor få kommuner oppgir at de har planer om eller jobber med handlingsplaner mot rasisme. Kommunene må i samarbeid med relevante aktører skape gode lokalsamfunn hvor alle er inkludert og blir sett. Målet må være å forebygge rasistiske holdninger og rasistiske handlinger, fremfor kun antirasistiske handlinger i etterkant.

Norsk Folkehjelp mener Regjeringen/ lokale myndigheter må:

- Styrke organisasjoner som jobber med forebyggende tiltak mot rasisme og diskriminering
- Styrke forskningen om rasisme i Norge
- Styrke det forebyggende arbeidet mot rasisme i barnehager og skoler
- Styrke arbeidet med å få på plass regler som tydeliggjør ansvaret utesteder har for å forhindre og slå ned på rasisme
- Utarbeide handlingsplaner og tiltak mot rasisme i samarbeid med relevante organisasjoner

2. Gratis og tilgjengelig rettshjelp i rasisme og diskrimineringsaker

Nulltoleranse for hat og rasisme forplikter, og handler mest av alt om å ansvarliggjøre dem som oppfører seg uansvarlig. Det er flere grunner til at mennesker som er utsatt for rasisme ikke har en reell tilgang til domstolene, mekling eller Diskrimineringsnemnda.

Det må gis fri rettshjelp i rasismesaker. Lowerket kan være vanskelig å forstå, rettsinformasjonen er sjeldent målgruppetilpassa, og advokatbistand er dyrt. Tillitten til myndighetene og politiet kan være lav så en ønsker ikke umiddelbart å anmelde. Og anmelder man, blir ofte saker henlagt på grunn av bevisets stilling og/eller på grunn av manglende kunnskap om rasisme, hatefulle ytringer og hatkriminalitet i det lokale politidistriktet. Like fullt kan den fornærmede ha opplevd rasisme.

Diskrimineringsnemnda har krav om skriftlighet og høy terskel for juridisk medhold. Lavterskel rettshjelptiltak som i tillegg til saksbehandling kan tilby oppsøkende arbeid, målgrupperettet rettsinformasjon og rettsveiledning, blir derfor ofte det eneste reelle alternativet for personer som har blitt utsatt for rasisme og diskriminering.

At rasisme vanskelig lar seg dokumentere eller bevises, eller geografisk bosted, skal ikke være avgjørende for om din sak vedrørende rasisme eller hatkriminalitet blir fulgt opp eller ikke.

Kunnskap om rasisme, hatefulle ytringer og hatkriminalitet må forankres i alle politidistrikt. Og vi må ha et godt og landsdekkende, gratis tilbud til personer som faller gjennom det etablerte systemet når de opplever rasisme og diskriminering. Det må være et tilbud der de av oss som blir utsatt for rasisme og diskriminering kan henvende seg, blir møtt på en anerkjennende måte, mottar gratis juridisk rådgivning og bistand, og opplever at noen «gjør noe» med henvendelsen som ellers ikke ville blitt fanget opp. Et slikt tilbud vil ha stor betydning for at utsatte ikke skal føle seg ekskludert fra fellesskapet, for følelsen av rettssikkerhet og for at den enkelte skal orke å protestere mot rasisme og diskriminering.

Norsk Folkehjelp mener Regjeringen/ lokale myndigheter må:

- Innføre fri rettshjelp i rasismesaker
- Styrke gratis lavterskel rettshjelptiltak som jobber med rasisme- og diskrimineringsaker
- Styrke kunnskap om rasisme, hatefulle ytringer og hatkriminalitet i alle politidistrikt
- Styrke målgruppetilpasset informasjonsarbeid om rasisme- og diskrimineringsreglementet

Flyktninger og inkludering

I dag er det over 100 millioner flyktninger i verden. Krig, forfølgelser, grove menneskerettighetsbrudd og klima- og miljøødeleggelser har ført til en betydelig økning i antall mennesker som er tvunget på flukt de siste 10 årene. Etter Russlands invasjon av Ukraina har den pågående krigen i Europa ført til at mange millioner har flyktet til nabolandene og er internt fordrevne. Alle som er tvunget til å flykte har rett til å søke beskyttelse og få en verdig behandling. Norge må ta sin del av ansvaret, både via FN sine systemer men også ved å føre en human asyl- og innvandringspolitikk, og bidra sammen med andre europeiske land.

1. Overføringsflyktninger

Antallet personer som har søkt beskyttelse i Norge har vært rekordlavt de siste fem årene frem til krigen i Europa brøt ut. En hovedårsak til dette har vært stengte grenser i Europa. Grunnet det høye antallet mennesker på flukt i verden har FNs høykommissær for flyktninger siden 2017 anmodet Norge om å gradvis øke antallet fra 3000 til å ta imot 5000 overføringsflyktninger i året. Det er på tide at denne anmodningen fra høykommissæren etterfølges. Kommunene har kapasitet til å ta imot overføringsflyktningene, og uttaler at de trenger et jevnt tilsig av nye deltagere til introduksjonsordningen for at dette skal være økonomisk bærekraftig.

FNs kvoteordning for overføringsflyktninger er en trygg, regulert og permanent måte å bistå mennesker på flukt. Norge må ikke la ankomsten av et stort antall flyktninger fra Ukraina gå ut over vårt

ansvar for å ta imot de mest sårbare som kommer gjennom FNs kvoteflykningsordning. Norsk Folkehjelp mener at Norge må bistå i arbeidet med å avlaste nærområdene utenfor Europa, og relokalisere flyktninger i hele Europa, og ikke bare fra enkelte nærområder.

Norsk Folkehjelp mener:

- Norge må etterkomme anmodningen fra FNs høykommissær for flyktninger, og øke den årlige kvoten til 5000 overføringsflyktninger.
- Norge må bistå i arbeidet med å avlaste nærområdene utenfor Europa, og relokalisere flyktninger i hele Europa, og ikke bare fra enkelte nærområder.

2. Rettferdig ansvarsfordeling

Nabolandene og yttergrensene av Europa kan ikke bære ansvaret for flyktingene alene, men viljen til å binde seg til en ansvarsfordeling virker fjernt for Norge. Fra hjelpeorganisasjonene på bakken rapporteres det om at etter 2016 og «EU-Tyrkia-avtalen» tråde i kraft har migranter og flyktninger måttet bli værende på greske øyer på ubestemt tid, under stor mangel på helsehjelp og forferdelige forhold. Det meldes om at den humanitære situasjonen forverrer seg fra år til år.

Norge bistår Hellas via EØS-midler. Dette er nødvendig men ikke tilstrekkelig. Vi må avlaste Hellas ved å ta imot flere flyktninger. Det er vår humanitære plikt å stille opp mer og bedre slik at flere får beskyttelse i Norge. Mennesker på flukt strandet i Hellas trenger vår bistand nå. Norge kan ikke lengre sitte på gjerdet og vente på at andre land skal bidra. Dugnaden for å hjelpe Hellas må fortsette, uavhengig av den pågående krigssituasjonen i Europa.

Norsk Folkehjelp mener:

- Norge må relokalisere flyktninger i hele Europa, og ikke bare fra enkelte nærområder

3. Reell tilgang til familiegjenforening

Retten til familieliv er avgjørende for menneskers forutsetninger for å leve gode, verdige liv. FNs høykommissær for flyktninger har tidligere uttalt at det er «uoverstigelige hindringer og barrierer som en flyktning møter i en søknadsprosess om familiegjenforening i Norge». Hindre i søkeprosessen og diskriminering i arbeidslivet medfører at mange ikke tjener nok til å oppfylle vilkårene for familiegjenforening. Det rapporteres om store utfordringer for familien med å komme seg til ambassaden, som ofte ligger i nabolandet, samt ha nok midler til søknadsgebyret for hvert familiemedlem. En hører historier om at referansepersonen (den som bor i Norge) begynner å jobbe svart for å skaffe nok penger til utgifter i forbindelse med reise, opphold og søknadsgebyret ved registrering på ambassaden og reisen til Norge. Prosessen med å få reell tilgang til familiegjenforening, samt kravet om underholdsbidrag må forenkles.

Norsk Folkehjelp mener Regjeringen må:

- Gi reell tilgang til familiegjenforening ved å gjøre søkeprosessen enklere og søkegebyret lavere

4. Foreldelsesfrist for tilbakekall av statsborgerskap

Det er behov for å sette en tidsgrense for når staten kan tilbakekalle en borgers statsborgerskap i Norge. 07. April 2022 stemte Stortinget ned forslag om innføring av en foreldelsesfrist i saker om tilbakekall av statsborgerskap. Siden 2019 har det vært lovfestet at ved tilbakekall av statsborgerskap skal en foreta en forholdsmessighetsvurdering. I en forholdsmessighetsvurdering veies forholdets alvor på den ene siden mot hva konsekvensene tapet av statsborgerskapet vil ha for den enkelte og dennes familie på den andre siden. Intensjonen med å innføre forholdsmessighetsvurdering var å styrke rettsikkerheten til personer som står i fare for å få sitt statsborgerskap inndratt. Statsborgerskap i et land gir egne rettigheter og bidrar til sosial trygghet. Når en person har fått tildelt statsborgerskap, levd i landet over lenger tid og holdt seg

innenfor gjeldende lover, skal dette ut fra forholdsmessighetsvurderingen vektlegges stor betydning.

En frist vil sette en grense for hvor lang tid det kan gå fra du får norsk statsborgerskap til staten ikke kan ta dette fra deg, selv om du oppga uriktige opplysninger da du søkte oppholdstillatelse i Norge.

Norsk Folkehjelp mener Regjeringen må:

- Innføre foreldelsesfrist for tilbakekall av statsborgerskap

5. Gjeninnføre rimelighetsvilkåret ved retur til internflukt

Etter en midlertidig stans i tvangsretur til Afghanistan, gjenåpnet norske myndigheter for at afghanere i Norge kan sendes ut av landet. I begrunnelsen skriver UNE at situasjonen i Afghanistan ikke lenger er like uforutsigbar. Sikkerhetssituasjonen i Afghanistan fremstår fortsatt som svært ustabil, og det kan være kritisk for de som blir returnert. FNs høykommissær for flyktninger anmodet alle land om å stanse returer til Afghanistan, og denne anbefalingen har de ikke endret på. Dessuten har Norge fjernet rimelighetsvilkåret ved retur til internflukt i Afghanistan. Rimelighetsvilkåret sier ingen skal sendes tilbake til flukt i hjemlandet om det blir vanskelig for dem å klare seg. FNs høykommissær for flyktninger mener det er i strid med Flyktningkonvensjonen å returneres til internflukt. Norge bør derfor følge høykommissærens anmodning og gjeninnføre rimelighetsvilkåret.

Norsk Folkehjelp mener Regjeringen må:

- Gjeninnføre rimelighetsvilkåret ved retur til internflukt

Inkludering av kvinner med innvandrerbakgrunn

Kvinner med innvandrerbakgrunn er en mangfoldig gruppe med ulike historier og ulik tilknytning til arbeidslivet. Mangfoldet blant kvinnene må gjenspeiles ved å ha ulike ambisjonsnivåer og individuelt tilpassede tiltak. Målrette tiltak og aktiviteter som fremmer god inkludering krever en god dialog og at en lytter til både nyankomne og kvinner med innvandrerbakgrunn som har vært i Norge en stund. Erfaringsutveksling og medbestemmelse er viktig for å sikre nye tiltak som kan bidra til at kvinner med innvandrerbakgrunn i større grad deltar i arbeids- og samfunnslivet.

En betydelig andel kvinner som innvandrer til Norge har lav utdanning eller utdanning fra utlandet som ikke er godkjent eller etterspurt i Norge. Dette gjør det vanskelig for dem å komme seg inn på arbeidsmarkedet. Det er derfor viktig å satse på tilrettelagt kompetanseheving som øker deltakelse i både arbeidslivet og i samfunnet for øvrig. Det er behov for å tilpasse metodene for norskundervisning og kvalifiseringstiltak slik at kvinnene raskere opparbeider seg nok kunnskap og kompetanse til å benytte sitt potensiale på arbeidsmarkedet.

Når kvinnene først er ute i arbeidslivet står de overfor andre barrierer. Forskning basert på offisielle registre viser at kvinner med innvandrerbakgrunn gjør det dårligere i arbeidsmarkedet enn majoritetskvinner med samme utdanning, alder og arbeidserfaring, men litteraturen klarer ikke å skille diskriminering fra andre faktorer. Et viktig funn er at diskriminering kan være mangefasettert og subtil. For å få et større kunnskapsgrunnlag må en gjennomføre flere studier som ser på hvordan forskjellige grupper av kvinner med innvandrerbakgrunn og etterkommere av innvandrere opplever diskriminering på arbeidsmarkedet.

For at kvinner med innvandrerbakgrunn i større grad skal oppleve like muligheter for deltagelse er det viktig å lytte til kvinnes erfaringer og møte disse med tilpassede tiltak for norskopplæring, kompetanseheving og en reel tilgang til arbeidslivet uten å bli begrenset av diskriminering i arbeidsmarkedet og på arbeidsplassen.

Norsk Folkehjelp mener Regjeringen må:

- Fjerne grensen på 5 år for å få tilbud om gratis norskopplæring
- Vektlegge fleksibilitet, erfaringsutveksling og medbestemmelse i utformingen av tiltak og innretningen av tilskuddsordninger
- Igangsette forskning på omfang og art av diskriminering mot kvinner med innvandrerbakgrunn på arbeidsplassen.

Frivillighetspolitikk innen inkluderingsarbeid

Frivilligheten spiller en avgjørende rolle i inkluderingsarbeidet, og er seg bevisst sitt ansvar som aktør i samfunnsdugnaden når utfordringer og kriser oppstår, senest under pandemien og i masseflyktsituasjonen fra Ukraina. I frivilligheten blir alle ønsket velkommen og den innehar god erfaring med å tilrettelegge for målrettede aktiviteter for å skape møteplasser, sikre deltagelse og hindre utenforskap. For å imøtekomme formålet om tilrettelegging av aktiviteter som bidrar til varig tilknytning og gode forutsetninger for å delta på ulike samfunnsarenaer, fordres kunnskap. Det er derfor behov for koordinering og kvalitetssikring av lokal aktivitet og frivillighet. Den frivillige innsatsen må organiseres på en trygg måte ved god opplæring, rutiner for hvordan dette skal gjøres og innhenter politiattest fra ansatte og frivillige.

Inkluderings- og integreringsarbeid fordrer tilbud med høy kvalitet og god metodikk. Inkluderingen skjer i lokalsamfunnet, derfor er det viktig med et formalisert samarbeid og god koordinering mellom kommunen/fylkeskommunen og frivilligheten. For å sikre inkludering og økt deltakelse av personer med flyktning- og innvandrerbakgrunn i samfunnet, må det legges til rette for mer forutsigbarhet og bedre rammevilkår for frivilligheten. Vi trenger tilskuddsordninger som til enhver tid er tilpasset samfunnsutfordringene. Kortsiktige støtteordninger fungerer derfor ikke etter sitt formål. Skal vi kunne tilby målretta tiltak må vi samtidig ta prinsippet om medbestemmelse på alvor ved å lytte på tilbake-

meldingene til både nyankomne og personer som har vært i Norge noen år.

For at tilskuddsordningene til frivillige organisasjoner skal fungere bedre er det viktig å sikre muligheten for flerårige tilskudd, at tilskuddsåret starter når pengene faktisk blir utbetalt og ikke følger kalenderåret, samt at det i større grad er mulighet for lønnsmidler for å sikre koordinering og tilby opplæring i forbindelse med frivillige aktiviteter. Skal frivilligheten benytte sitt potensiale og dens viktige rolle som inkluderingsaktør må beslutningstakere ta på alvor de grep frivilligheten foreslår.

Norsk Folkehjelp mener:

- Regjeringen må sørge for bedre og mer fleksible rammevilkår for frivilligheten med forutsigbare betingelser gjennom flerårige tilskudd
- Tilskuddsåret må starte når pengene faktisk blir utbetalt og ikke følge kalenderåret
- Tilskuddsordningene i større grad må ha mulighet for lønnsmidler for å sikre koordinering og tilby opplæring i forbindelse med frivillige aktiviteter
- Utforming av tilskuddsordningene ta prinsippet om medbestemmelse på alvor ved å lytte på tilbakemeldingene til både nyankomne og personer som har vært i Norge noen år
- Lokale myndigheter må ha et formalisert samarbeid og god koordinering med frivillige aktører

Førstehjelp og redningstjeneste

Et overordnet mål for vårt politiske arbeid er å sikre bedre vilkår for den frivillige redningstjenesten. For våre lokallag som jobber med søk og redning er det politiske påvirkningsarbeidet en del av arbeidet med å sikre bedre rammevilkår for en god, effektiv og tilgjengelig redningstjeneste over hele landet. Vår oppdragsmengde har økt betraktelig de siste årene og forventes å øke også i årene som kommer. Vi står i en situasjon med økt konfliktnivå, krig og atomtrussel, samt klimaendringer som gir hyppigere ekstremvær. Gjennom alle de store krisene de siste årene – leirskredet i Gjerdrum, Viking Sky-hendelsen og pandemien – har frivillige redningsmannskaper spilt en helt sentral rolle i krisehåndteringen. Vi skal møte nye utfordringer, men etterlyser mer drahjelp fra det offentlige.

1. Sikre dialog mellom myndighetene og frivilligheten – økt statsstøtte

Kostnadene for å drive en beredskapsorganisasjon er mye høyere enn den årlige summen vi får i støtte fra staten. Samtidig brukes de frivillige i stadig flere redningsaksjoner i Norge, og bidrar nå i hver fjerde redningsaksjon i landet vårt. Pandemien har også vist oss at frivillig helseberedskap er et betydelig bidrag til de offentlige tjenestene under kriser. For at vi skal kunne bygge denne beredskapen videre over tid, er vi avhengig av langsiktig støtte fra staten. Mer drahjelp fra det offentlige er helt avgjørende for å kunne løfte beredskapen og møte det økende behovet innen både redningstjeneste og frivillig helseberedskap.

Våre krav er i tråd med anbefalte tiltak i rapporten «De frivillige rednings- og beredskapsorganisasjonenes rolle i dagens samfunn» fra 2018. Norsk Folkehjelp får om lag 5 millioner kroner over statsbudsjettet fra Justisdepartementet hvert år. Pengene skal gå til å legge til rette, stimulere utvikling og bistå over 70 lokale redningsgrupper med rundt 2000 frivillige.

Organisasjonen har langt høyere kostnader enn disse 5 millionene bare i administrasjonen. Norsk Folkehjelp bidrar på over 400 aksjoner årlig, noe som er en betydelig økning sammenlignet med for bare fem år siden da gjennomsnittet var rundt 300. Det er ingenting som tilsier at denne utviklingen skal stoppe.

Økt statsstøtte ville gitt oss større forutsigbarhet og mulighet til å gi den frivillige redningstjenesten et nødvendig og etterlengtet løft for å takle den økende oppdragsmengden.

Norsk Folkehjelp mener Regjeringen må:

- Øke dagens tilskudd til frivillige, utenom nødnett, i redningstjenesten til 75 millioner kroner.
- Forplikte seg til en videre opptrapping.
- Inkludere frivilligheten i fordelingen av disse midlene.

2. Fast støtte til frivillig helseberedskap

Norsk Folkehjelp er en betydelig støtteaktør for helsetjenesten ved større hendelser og katastrofer. Frivilligheten støtter både kommune- og spesialisthelsetjenesten. Samtidig har man ingen sentral finansiering for å vedlikeholde og videreutvikle denne oppgaven.

De frivillige er en grunnpilar i lokal beredskap, og bidrar med kompetanse, utstyr og mannskaper det offentlige ikke evner mobilisere selv. Koronapandemien viste også at en frivillig helseberedskap er avgjørende for å støtte det offentlige helsevesenet. Dette understrekes også av koronakommisjonen som anbefaler å styrke den frivillige helseberedskapen. For å være klare når neste krise rammer, trenger vi forutsigbarhet for å kunne øke beredskapen også på dette feltet.

En fast bevilgning til frivillig helseberedskap er helt avgjørende for en videre satsing. Norsk Folkehjelp mener derfor det må bevilges midler over statsbudsjettet for å sikre dette.

Norsk Folkehjelp mener Regjeringen må:

- Bevilge 30 millioner over Helse- og omsorgsdepartementets budsjett til sentrale beredskapsaktører på frivillighetsfeltet (Norsk Folkehjelp, Røde Kors og Norske Kvinners Sanitetsforening)
- Bevilge midler over helse- og omsorgsdepartementets budsjett til sentrale beredskapsaktører på frivillighetsfeltet.

3. Fritak for engangsavgift på kjøretøyer

I mange redningsaksjoner er tid en avgjørende faktor for å redde liv. På alle fronter jobber vi med å kutte tidstyver og å forbedre utstyret vårt. Fritak for engangsavgift på redningskjøretøy vil være et betydelig bidrag for å styrke beredskapen i lokalsamfunn over hele landet. I tillegg vil det også være et viktig bidrag til sikkerheten til frivillige mennskaper.

Redningstjenesten har behov for den type kjøretøy som er mest avgiftsbelagt. Når samfunnet ber om hjelp til å redde liv har ikke brøytebilen nødvendigvis vært der først, og en redningsbil som ikke kommer seg fram kan forsinke innsatsen. Alle redningskjøretøy bør ha firehjulsdrift, plass til mennskaper og motorkraft til å trekke henger med utstyr, snøscooter eller båt. Disse kravene fordyrer grunnprisen og gir i tillegg maks avgifter.

Eksempel: Da Norsk Folkehjelp Strand og Forsand kjøpte ny redningsbil i 2017, måtte de ut med 460.000 kr i avgifter til staten (moms og engangsavgift). Disse pengene må samles inn på dugnad.

Det er et paradoks at frivillige redningsgrupper skal betale avgift til staten for kjøretøy som de bruker for å jobbe frivillig for nettopp staten.

Norsk Folkehjelp mener Regjeringen må:

- Sikrer fritak for engangsavgift for redningskjøretøy.

4. Flere nødnettabonnementer

Det er bred enighet om at de frivillige ressursene skal ha nødnett for å kommunisere direkte med politi og ambulanse. Dette har vært en liten revolusjon for redningstjenesten og gitt mer effektive leteaksjoner. Det finnes ikke ordninger for innkjøp av nye radioer og abonnementskostnader fra statens side. Det betyr at nyopprettede grupper blir stående utenfor nødnettet og dermed ikke kan kommunisere med samarbeidspartnere på en effektiv måte.

Vi er forberedt på å dekke kostnaden av nye nødnettradioer selv, men kan ikke dekke de løpende abonnementskostnadene på dette. Hvis en ny redningsgruppe kjøper 10 radioer, vil det koste om lag 50 000 kroner i året å bruke dem. Disse pengene må samles inn på dugnad av lokallaget. Vi gjør så godt vi kan med å omfordele terminaler innad i organisasjonen når nye behov oppstår, men det svekker beredskapen for de som må gi fra seg radioer.

Norsk Folkehjelp mener Regjeringen må:

- Sikre mulighet for innkjøp av nye radioer og dekker abonnementskostnader på disse radioene.
- Inkludere de frivillige redningsorganisasjonene i prosessene rundt neste generasjons nødnett (NGN), og sikre dekning av abonnementskostnader også for dette.

5. Sikre full momskompensasjon for frivilligheten

Det er avgjørende at stortinget får på plass en ordning med regelstyrt ordning for full momskompensasjon, i tråd med regjeringserklæringen.

Norsk Folkehjelp mener Regjeringen må:

- Sikre full momskompensasjon for frivillighetene og at denne rettighetsfestes.

Utvalgte politiske posisjoner internasjonalt aktivitet Norsk Folkehjelp

Norsk Folkehjelp har to avdelinger med internasjonalt aktivitet, Utvikling og humanitært samarbeid (UHS) og Humanitær mine- og eksplosivrydding (HME). Begge avdelingene har utarbeidet utvalgte politiske posisjoner for sine saksfelt.

Utvalgte politiske posisjoner UHS

Rammer for vårt politiske arbeid

Norsk Folkehjelp har en politisk tilnærming til utvikling. Utvikling dreier seg ikke bare om økonomisk vekst, kunnskap eller de rette tekniske løsningene. Det sentrale spørsmålet er hvordan ressurser kontrolleres og fordeles. For å oppnå en rettferdig utvikling er det avgjørende at undertrykte grupper kan styrke sin makt, delta og påvirke makthavere og beslutningstakere. Derfor har vi en solidarisk og langsiktig partnerskapstilnærming i vårt utviklings- og humanitære arbeid, som legger vekt på støtte til folks egenorganisering, respekt for partners egen agenda og strategi for å oppnå sosial rettferdighet.

I alt vårt internasjonale arbeid vektlegger vi kontekstforståelse og lokal forankring. Endring krever solid innsikt både i relevante aktører og hvor skoen egentlig trykker. Norsk Folkehjelp står sammen med dem som rammes av kriser og urett, og bidrar med teknisk og politisk kompetanse og globalt erfaringsbasert talspersonarbeid for varig endring og lokal motstandsdyktighet.

I Prinsippprogrammet (2019-2023) står det blant annet om vårt utviklings- og humanitære arbeid:

Norsk Folkehjelp vil:

- Samarbeide med folkelige organisasjoner og sivilsamfunn for å fremme demokratisering og bidra til en mer rettferdig fordeling av makt og ressurser.
- Fremme demokrati, menneskerettigheter, likestilling og rettferdig deling av makt og ressurser mellom kvinner og menn.
- Fremme lokale organisasjoners rolle i å svare på humanitære kriser og styrke deres kapasitet til å ta på seg denne rollen.
- Bidra til økt engasjement og forståelse i våre lokallag, blant medlemmene og i befolkningen generelt om utviklingsspørsmål.
- Styrke samarbeidet med fagbevegelsen om demokratiutvikling og internasjonal solidaritet.

1. Ulikhet

Forskjellene mellom fattige og rike har økt dramatisk de siste tiårene og de fortsetter å øke. Det har blitt større ulikhet både mellom land og innad i land, og et lite antall mennesker kontrollerer store deler av rikdommen i verden. Noen hevder at det ikke er så farlig om noen blir veldig rike, så lenge vi klarer å redusere fattigdom. Det stemmer ikke. Når noen få kontrollerer store deler av ressursene får de også uforholdsmessig stor politisk innflytelse og hindrer utjevning. Fellesskapets interesser blir taperen.

Norsk Folkehjelp mener at lav ulikhet mellom folk er en verdi i seg selv. Samtidig er det viktig for å bygge tillitt, fellesskap og gode samfunn. Ulikheten mellom rik og fattig må reduseres, mellom menn og kvinner og mellom grupper i samfunnet. Vi ser at i land med stor grad av økonomisk, sosial og politisk ulikhet er også de sosiale motsetningene og uretten stor.

Det er mange årsaker til den voksende ulikheten. Den nyliberale økonomiske politikken som har dominert de siste tiårene har bidratt til konsentrasjon av inntekt og rikdom. Topplønninger har økt sterkt i mange land, mens vi ser press mot lønninger generelt, utrygge arbeidsforhold og sosial dumping. Presset mot fagorganisering har vært så stort at organisasjonene ikke kan forsvare arbeiderenes rettigheter. I mange land arbeider de fleste i den uformelle sektoren, som for eksempel gateselgere, der kvinner utgjør en stor andel. En svært skjev fordeling av jord er en historisk utfordring. Private selskapers investeringer i naturressurser som jord, gruver eller vannkraft fordriver i dag mange småbønder fra jorda. Miljødeleggelser og klimaendringer rammer også de som allerede har lite hardest. Det siste året har pandemien rammet fattige og marginaliserte spesielt hardt, og det er stor enighet om at den vil bidra til at ulikheten øker ytterligere.

De fleste i verden mangler sosial trygghet, og det har vært en omfattende privatisering av det som fantes av velferdstjenester og sosiale sikkerhetssystemer de siste tiårene. Dette rammer de mange som er avhengige av kollektive løsninger. Mange land skattlegger folk med vanlige lønninger hardest, og skatteunndragelsene blant de rikeste er enorme. Mange multinasjonale selskap driver aggressiv skatteplanlegging og gjemmer formuer i skatteparadiser. Politikken rettet mot å redusere statens rolle, lave skatteinntekter, sammen med omfattende korrupsjon, fører mange steder til at staten ikke har kapasitet til å tilby velferdstjenester.

Vi trenger et krafttak for reduksjon av ulikhet med innsats på bred front. Det trengs politisk vilje til å virkeliggjøre FNs bærekraftsmål om redusert ulikhet. Folkelig organisering og mobilisering er avgjørende for å få til en endring.

Norsk Folkehjelp mener Regjeringen må:

- Støtte opp om gratis offentlige universelle og inkluderende helse og utdanningstjenester, ikke privatisering.
- Bidra til å bygge universelle systemer for sosial sikkerhet for hele befolkningen.
- Fremme faglige og kollektive rettigheter og støtte opp om de som kjemper for et anstendig arbeidsliv.
- Støtte utviklingen av progressive skattesystemer og økt formuesbeskatning.
- Bekjempe skatteparadis, fremme åpenhet og kreve at skatter skal betales der verdiene skapes.
- Lage en strategi for den norske utviklingspolitikken for å sikre at den på alle områder bidrar til å redusere ulikhet.

2. Demokratisering og retten til organisering

Det har vært en demokratisk tilbakegang de siste tiårene. Demokrati handler om mer enn å stemme ved valg hvert fjerde eller sjette år. Det handler om at folk har mulighet og rett til å sette den politiske dagsorden, påvirke politiske beslutninger, fremme krav og løsninger, ytre og organisere seg uten frykt for represalier. Det siste året har spesielt respekten for befolkningens politiske og sivile rettigheter blitt svekket, ifølge The Economist sin indeks for demokrati, samtidig som regjeringene fungerer mindre demokratisk. Viktige beslutninger diskuteres ikke i demokratiske rom, men

defineres av ekspert- og elitegrupper, overnasjonale instanser eller privatiseres. Norsk Folkehjelp erfarer at makt konsentreres blant økonomisk sterke grupper, høyt utdannede, i urbane områder og fortsatt hos menn.

I mange av landene Norsk Folkehjelp jobber i, ser vi at lovverk begrenser organisasjoners aktivitet, anti-terrorlover brukes mot fredelig opposisjon, trakassering av organisasjoner og sosiale ledere, drap og straffefrihet er ikke uvanlig. Myndighetene har alltid et ansvar, men ofte er det også ikke-statlige, væpnede aktører eller private selskaper som står

bak. Anerkjennelse av rettigheter er ikke nok, de må respekteres i praksis.

Selv om handlingsrommet for sivilsamfunnet strammes til er det en økning i politisk deltakelse. De siste årene har vært preget av massive protester i flere land med krav om åpenhet og innflytelse; mot ulikheten, politiske eliter, korrupsjon, økonomisk politikk og vold mot kvinner. Økningen i deltakelse kan vise vei mot mer demokratisering.

Et sterkt sivilsamfunn er avgjørende for å fremme demokrati og en rettferdig fordeling av ressursene. Sivilsamfunnet er viktig for å holde myndighetene ansvarlige, men ikke minst for å påvirke og sette dagsorden. Derfor er tilgang til kanaler for å ytre seg sentralt.

Norsk Folkehjelp har lang erfaring med å samarbeide med organisasjoner i mange land i det globale sør og legger vekt på å utvikle solidariske og likeverdige partnerskap. Det trengs organisasjoner som er i stand til å fremme samfunnsendringer over tid, og som kan forsvare interessene til marginaliserte grupper under skiftende politiske, sosiale og økonomiske forhold. Organisasjonene kan, når de fungerer godt, være en skole i demokrati og bidra til å fremme likestilling og mangfold.

Sivilsamfunnet består av mange ulike aktører og organisasjoner. Norsk Folkehjelp mener at det er spesielt viktig å støtte opp om marginaliserte og undertrykte gruppers egenorganisering. Slik bred folkelig organisering kan ha en sterk påvirkning på samfunnsutviklingen. Representativitet og legitimitet er vesentlig for sivilsamfunnsorganisasjoner, for å styrke folks makt og innflytelse, fremme mer politisk likhet og et sterkere demokrati.

Norsk Folkehjelp mener regjeringen må:

- Doble budsjettet for støtte til sivilsamfunnsorganisasjoner i inneværende regjeringsperiode.
- Avgrense formålet med sivilsamfunnsstøtten til å styrke sivilsamfunnet, organisasjonene og deres innflytelse i samfunnet og på makthavere.
- Sikre at støtten når fram til marginaliserte gruppers egne organisasjoner, representative og legitime organisasjoner.
- Sikre at Norge tar globalt lederskap for å fremme handlingsrom for sivilsamfunnet, respekt for retten til organisering, beskyttelse mot overgrep og trakassering og rettferdighet når slike overgrep skjer.
- Forsterke arbeidet internasjonalt for at FN-resolusjonene om beskyttelse av menneskerettighetsforvarere skal omsettes i praksis.
- Sikre at Norge konsulterer og fremmer sivilsamfunnets deltakelse i arbeidet i FNs sikkerhetsråd.
- Sikre at Norge stiller bindende krav om respekt for menneskerettigheter og aktsomhet til norske selskaper.

3. Kjønn og likestilling

Dei siste åra har kamp for likestilling og kvinners rettar i stadig større grad blitt anerkjent som sentrale i store protestrørsler i fleire deler av verda. I Latin-Amerika har kamp mot vald og for rett til abort blitt ei av dei viktigaste sakene for folkeleg mobilisering, og i land som Libanon og Sudan har kvinner stått i front i kampen mot undertrykkande og korruperte styresmakter. Samstundes har motstanden mot frigjering av kvinner og personar som bryt med normer for kjønn og seksualitet blitt tydelegare. Reaksjonære og konservative krefter, der religiøse og økonomiske interesser har funne saman, blir stadig betre organiserte og finansierte. Både nasjonale og internasjonale lover og konvensjonar er under press og vi står i fare for å tape mykje av det som har blitt kjempa fram dei siste tiåra.

Norsk Folkehjelp samarbeider med partnarar som arbeider for meir rettferdig fordeling av makt og ressursar. Ingen stader i verda er desse uavhengig

av kjønn, og det er framleis slik at kvinner og menn blir behandla ulikt, og får forskjellige oppgåver, moglegheiter, ansvar og privilegium, i varierende grad. Mange av partnarane våre er kvinne- og feministiske organisasjonar, og likestilling er ein kjerne i det arbeidet vi gjer.

Kvinnens gratisarbeid i heimen og dårlegare vilkår i det formelle og uformelle arbeidslivet fører til store forskjellar og manglande råderett over eigne liv. Økonomiske interesser tener på å oppretthalde slike urettferdige system, samstundes som samfunnet tapar stort på at ikkje alle har tilgang til organisert og lønna arbeid. Vald mot kvinner og personar som bryt med normer for kjønn og seksualitet har enorme konsekvensar for individ, familiar, samfunn og nasjonar. Manglande råderett over eigen kropp er eit grovt brot på menneskerettane og nok ei avgrensing av høve til å delta fullverdig i samfunn og leiarskap.

Ulike former for undertrykking heng saman. Kamp for økonomiske rettar og moglegheiter, fridom frå vald, råderett over eigen kropp og full tilgang til deltaking og leiarskap i organisasjonar, lokal-samfunn, politikk og styresett er nødvendig for å bli kvitt diskriminering av, og oppnå reell likestilling og rettferd for, kvinner, personar som bryt med normer for kjønn og seksualitet, folk med funksjonsvariasjonar, etniske minoritetar og andre marginaliserte menneske.

Norsk Folkehjelp meiner regjeringa må:

- Støtte kvinnestyrte program mot vald mot kvinner, samt meningsfull inkludering av menn i dette arbeidet.
- Sikre reell deltaking og leiarskap av kvinner i alle norskfinansierte utviklingsprogram og -prosessar og jobbe aktivt med inkludering av marginaliserte grupper.
- Vurdere og ta omsyn til korleis alle prosjekt finansiert av Norge påverkar likestilling og kvinnens rettar, både gjennom ordinær bistand og gjennom Norfund.
- Jobbe for betre offentlege velferdssystem og tryggingnett i alle land.
- Stå fast på og kjempe for retten til sjølvbestemt abort og tilgang til prevensjon.
- Vere ei tydeleg stemme overfor resten av verda i kampen for å halde på tidlegare vunne sigar for likestilling.

4. Styrke lokale aktører i humanitært arbeid

Aldri tidligere har så mange mennesker hatt behov for humanitær hjelp. For å sikre et mer effektivt

humanitært arbeid og mer robuste lokalsamfunn må lokale aktører styrkes og anerkjennes i det humanitære arbeidet. Lokale krefter reagerer gjerne først når en krise rammer. De er allerede til stede, kan ofte mobilisere og organisere folk lokalt og potensielt sikre at de som rammes blir aktive deltagere med innflytelse på bistanden de får.

Koronakrisen har med sine reisebegrensninger ytterligere aktualisert behovet for lokal responskapasitet. Lokale organisasjoner har bare tilgang til en svært liten del av de globale humanitære midlene og får sjelden utnyttet sitt fulle potensiale. Norsk Folkehjelp skal jobbe for å bryte ned barrierene som begrenser lokale aktørers innflytelse på humanitære responser, og tilgang til globale humanitære midler.

Norsk Folkehjelp mener regjeringen må:

- Ta internasjonalt lederskap for å sikre at lokale og nasjonale aktører får tilgang til en større andel av både norske og internasjonale humanitære midler.
- Jobbe for å revidere krav og strukturer for finansiering av lokale og nasjonale aktører, samt sikre reell deltakelse for disse i globale og nasjonale/lokale koordineringsfora.
- Sikre et langsiktig og bredere perspektiv på partnerskap og kapasitetsstyrking av lokale og nasjonale humanitære aktører gjennom koordinering av humanitære og langsiktige midler.
- Styrke koordineringen av kriser, styrke en lokal krisekoordinering hvor den finnes, og koble lokale aktører opp mot internasjonale krisekoordineringssystemer. Sikre læring og kompetanseheving for lokale aktører.
- Arbeide for å dele risikoen i alt arbeid, slik at det ikke skyves ned på lokale partnere.
- I alt offisielt kommunikasjonsarbeid sikre at også lokale aktører og deres arbeid blir presentert og synliggjort.

5. Ansvarlig næringsliv

Det er et stort behov for jobbskaping og næringsutvikling i verden. Dette er et av satsningsområdene i dagens utviklingspolitikk sammen med sterkere involvering av norsk næringsliv. Det er for mange eksempler på utenlandske investeringer i næringsvirksomhet der noen få tjener, mens andre taper eller tjener svært lite. Tilsvarende er det mange eksempler på at virksomheten fører til brudd på menneskerettigheter eller grov utbytting av arbeidskraft. Samtidig skjer svært mye av jobbskapingen lokalt og i uformelle strukturer, under prekære forhold, der kvinner ofte utgjør en stor andel.

Samtidig som det legges vekt på næringslivets rammevilkår i utviklingspolitikken, må det også legges opp til at næringsutviklingen skal bidra til reduksjon av fattigdom og en styrket fordeling av ressursene. Dette tas i stor grad for gitt i dagens politikk. Næringslivsstøtten må pålegges å vise en positiv samfunns effekt ved bidrag til en bedre fordeling,

anstendige arbeidsplasser og sterkere støtte til småforetak. Norske myndigheter må stille klarere krav til at næringslivet forebygger brudd på menneskerettigheter gjennom aktsomhetsvurderinger, bred konsultasjon og forhåndsinformert samtykke i urfolksterritorier.

Norsk Folkehjelp jobber sammen med organisasjoner og lokalsamfunn som opplever de negative konsekvensene av investeringer i naturressurser og av selskapers manglende respekt for urfolks rettigheter og arbeiderrettigheter. Vi støtter deres organisering og mener vi har et ansvar for å bidra til at de kan løfte sin sak nasjonalt og internasjonalt.

I vårt påvirkningsarbeid opp mot norske økonomiske interesser i utlandet arbeider Norsk Folkehjelp spesielt med saker som bygger på initiativ fra folkelige organisasjoner i partnerland. I arbeidet med å fremme saken for norske aktører arbeider Norsk Folkehjelp som oftest i allianse med norsk fagbevegelse.

Norsk Folkehjelp mener regjeringen må:

- Sikre at all støtte til jobbskaping også er i tråd med ILOs agenda for anstendig arbeid.
- Prioritere støtte fra bistandsbudsjettet til utvikling av lokalt arbeidsliv framfor å fremme etablering av norske selskaper utenlands.
- Få på plass bindende retningslinjer, slik som en menneskerettighetslov for næringslivet, som pålegger selskaper å gjøre aktsomhetsvurdering på hvilke menneskerettighetsbrudd deres virksomhet kan medføre og gjøre disse vurderingene offentlig tilgjengelig.
- Sikre høringsrett for befolkning berørt av selskapers investeringer, handelsavtaler og utviklingsprosjekter.
- Vurdere Norfunds videre vekst og mandatets egnethet med tanke på hvem som nyter godt av utviklingseffekten av investeringene og hvordan det kan sikres en bredere konsultasjon forut for investeringene.
- Stille krav om vurdering av næringsinvesteringers effekt på ulikhet.
- Styrke bistand til skattlegging av selskaper, prinsippet om at skatten skal betales der virksomheten skjer, og oppbygging av progressive skattesystemer.

6. Klima og miljø – internasjonal solidaritet i klimapolitikken

Klima- og miljøkriser er vår tids største trusler. Klimaendringene og nedbryting av natur og naturressurser rammer de som har minst mest, og er derfor sterkt knyttet til forskjeller mellom de som har ressurser og de som ikke har. Ulikhet og dårlig styresett er derfor underliggende forklaringer, både på hvem som rammes og hvordan. Klima- og miljøkriser forsterker ulikhet, sårbare og marginaliserte grupper er ofte mest utsatt for, minst i stand til å håndtere, og får ofte ytterligere forverret sin situasjon av slike kriser. Derfor er reduksjon av klimagassutslipp, lokal forurensing og nedbryting av natur og naturressurser en forutsetning for å opprettholde livsgrunnlaget for de som potensielt er mest negativt utsatt.

Videre må effektiv forebygging av nedbryting av natur og klimatilpasning være bygget på solid lokal kunnskap. Det er særlig viktig å sikre at tiltakene ikke forsterker ulikhet og konflikt, eller fører til ytterligere forverring i livssituasjonen for folk. Derfor er det sentralt at det grønne skiftet er rettferdig og er rettighetsbasert. Det er ikke tilstrekkelig med humanitær respons og investering i fysisk forebygging av naturødeleggelser og tilpasning til klimaendringer. Både forebygging og humanitær respons må knyttes tettere til langsiktig utviklingsarbeid som styrker folks evne til å utfordre strukturell ulikhet lokalt og nasjonalt, slik at de også kan lede an kampen mot nedbryting av egne områder og klimaendringer.

Norsk Folkehjelp samarbeider med organisasjoner som jobber med beskyttelse av sine landområder, lokalsamfunn, elver og skoger mot miljøødeleggelser. De jobber mot avskoging, forurensing og ødeleggelse av biologisk mangfold, samt bevisstgjøring om miljøødeleggelser og klimaendring, og for klimavennlig utvikling. De påvirker både samfunn og makthavere. Mange av miljøforkjemperne lever med trusler, trakassering og noen gjør sitt arbeid med fare for sitt liv.

Norsk Folkehjelp mener regjeringen må:

- Sikre en kraftig økning i norsk klimafinansiering slik at utviklingsland kan kutte egne utslipp og tilpasse seg klimaendringenes skadelige konsekvenser. Økningen må komme i tillegg til tradisjonell bistand.
- Jobbe for at internasjonal klimafinansiering ikke må bidra til oppbygging av uhåndterbar gjeld i utviklingsland.
- Ta rettighetsbasert tilnærming til klimatilpasning og forebygging av miljøødeleggelser, og sikre at all norsk klima- og miljørådgivning sikrer lokal medbestemmelse og kompetansebygging.
- Sikre at alle klima- og miljøtiltak må bygge på en analyse av hvordan klima- og miljøutfordringene påvirker og påvirkes av ulikhet og underliggende drivere for sårbarhet og konflikt.
- Støtte miljøforkjempere som gjennom deres arbeid utsetter seg for fare i kampen om å ta vare på natur og forvalte sine naturressurser på en bærekraftig måte.

Utvalgte politiske posisjoner HME

Rammer for vårt politiske arbeid

Humanitær minerydding og nedrustning har en stolt historie i verden og i Norsk Folkehjelp. Vi har i flere tiår jobbet for beskyttelse av mennesker, gjennom å etablere og styrke konvensjoner, drive minerydding på bakken og stadig utvikle sektoren til å jobbe mer effektivt og systematisk.

Minekonvensjonen og klasekonvensjonen har reddet utallige liv og lemmer, titalls millioner av landminer og klaseammunisjon har blitt ryddet eller destruert fra lagre, og konvensjonen har etablert en sterk internasjonal norm mot bruken av disse våpnene. Norsk Folkehjelp har vært med fra starten og er i dag en av verdens tre største og ledende humanitære aktører på feltet.

I Prinsippprogrammet (2019-2023) står det blant annet om mine- og eksplosivrydding:

Norsk Folkehjelp vil:

- Jobbe operasjonelt og politisk for økt beskyttelse av sivile før, under og etter konflikt og å styrke internasjonale regler og normer innen humanitær nedrustning.
- Jobbe for at flere stater slutter seg til forbudet mot atomvåpen og øke kunnskap om de humanitære konsekvensene.
- Jobbe for å stanse bruk av eksplosive våpen i bebodde strøk, samt bidra til sivil beredskap og beskyttelse av sivile mot eksplosive våpen.
- Bidra til økt engasjement og aktivitet i lokallagene, og forståelse blant befolkningen for humanitær nedrustning.

1. Mine- og eksplosivrydding

Millioner av mennesker lever i områder hvor det befinner seg landminer og klasebomber. Steder hvor barnas skolevei i verste fall går gjennom et minefelt. Hvor et steg i feil retning kan være fatalt. Et stort flertall av ofrene for eksplosive våpen er sivile. Rundt halvparten av dem er barn.

Norsk Folkehjelp har beskyttet sivile mot eksplosive våpen siden 1992. Vi har klarert mer enn én milliard kvadratmeter land og fjernet mer enn 2 millioner landminer og eksplosiver i over 40 land. Fortsatt ligger millioner av miner og klasebomber i bakken. Landminer, klasebomber og andre eksplosive rester etter krig er en alvorlig og konstant trussel for sivile. Landminer kan enten være antipersonellminer, stridsvognminer eller hjemmelagde, såkalt improviserte miner. De blir plassert på eller under bakken, er laget av plastikk, metall og andre materialer, og inneholder eksplosiver og splinter. De aktiveres for eksempel når noen trækker eller kjører på dem. Minekonvensjonen som trådte i kraft i 1999, forbyr bruk og produksjon av miner som er laget for å eksplodere som følge av en persons nærvær, nærhet eller berøring. Mange land har allerede klart å rydde alle sine minelagte områder. Men med nye kriger, slik som den i Ukraina, øker dessverre trusselen fra landminer, klasebomber og andre eksplosiver igjen og forårsaker forferdelige lidelser for sivile. Antipersonell landminer og klasevåpen er ulovlige under Mine –og klasekonvensjonen og all bruk bør derfor opphøre umiddelbart. Humanitær minerydding må prioriteres for å sikre trygg og bærekraftig retur for mennesker som har måttet flykte fra sine hjem.

Norsk Folkehjelp jobber med kartlegging og rydding av miner, klasebomber og andre eksplosive rester etter krig. Norsk Folkehjelp jobber også for å sikre at minearbeidet er inkluderende, at ingen diskrimineres på bakgrunn av hvem de er eller hvor de kommer fra. Økt oppmerksomhet rundt klima og miljø før, under og etter krig og konflikt er likeledes viktig for oss. Giftige kjemikalier, forurenset jord og vann, asbest fra ødelagte bygningsmasser, brann og ødeleggelse av kritisk infrastruktur er bare noen eksempler på hvordan krig skader miljøet menneskene vi hjelper

skal leve i og med i tiden etter en konflikt. Vi mener også det er viktig å bidra til å styrke nasjonal kompetanse. Trusselen og problemet er lokalt og nasjonalt, derfor må også kompetansen bygges nasjonalt og lokalt, i tråd med de internasjonale minestandardene (IMAS). Vi mener dette er en bærekraftig tilnærming og bidrar til å respektere og sikre lokalt eierskap og kapasitet.

I 2019 ble den fjerde tilsynskonferansen til minekonvensjonen (MBT) holdt i Oslo, Norge var presidentskap for konferansen. I 2020 ble den andre tilsynskonferansen til klasekonvensjonen (CCM) avholdt, denne ble avholdt virtuelt på grunn av korona-pandemien. Konferansen i Oslo resulterte i en handlingsplan for oppfyllelse av minekonvensjonen, Oslo Action Plan, mens for klasekonvensjonen har vi nå en handlingsplan kalt Lausanne Action Plan. Disse planene er viktige markører for ambisjoner og inneholder indikatorer for måling av framgang.

Norsk Folkehjelp jobber aktivt for å overvåke framgangen i forhold til disse planene.

Norsk Folkehjelp mener Regjeringen må:

- Øke sin økonomiske og diplomatiske støtte til humanitær nedrustning og styrke sitt engasjement for minekonvensjonen og klasekonvensjonen.
- Jobbe med andre aktive stater for å oppfylle ambisjonene i Oslo Action Plan (OAP) og Lausanne Action Plan (LAP).
- Bidra til at det settes realistiske mål for oppfyllelse av konvensjonsforpliktelsene så snart som mulig, for både mine- og klasekonvensjonen.
- Bidra til full implementering av arbeidsplanene for OAP og LAP og sikre at beskyttelse av sivile og utvikling står sentralt. Dette må skje i konsultasjon og med full deltakelse fra berørte samfunn, inkludert kvinner, menn, jenter og gutter.
- Fortsette det viktige arbeidet, sammen med Norsk Folkehjelp og andre aktører, med å bidra til å styrke nasjonal kompetanse.
- Støtte opp om arbeidet med sterke internasjonale standarder for minerydding.
- Bidra til arbeidet for likestilling, mangfold, og integrering av kjønn i alle aspekter ved oppfyllelse av konvensjonsforpliktelsene til mine -og klasekonvensjonen. Det handler ikke bare om å oppfylle forpliktelsene, men også om hvordan vi gjør det. Vi ønsker oss et likestillingsløfte og at samtlige aktører skal bidra til en meningsfull deltakelse for kvinner og mangfold i sine delegasjoner, i paneler og i alle konvensjonsrelevante fora.
- Fortsette, og styrke, sitt fokus på et solid internasjonalt regelverk for beskyttelse av miljøet i krig og konflikt.

2. Sivil beredskap og beskyttelse

Væpnet konflikt skjer i økende grad i byer og områder hvor sivile bor, og med våpen som er beregnet for en åpen slagmark. Dette gjør det vanskelig å sikre beskyttelse av sivile i væpnet konflikt i dag.

Titusenvis av kvinner, menn og barn blir drept, skadet og traumatisert hvert år på grunn av bruk av eksplosive våpen med stor områdeeffekt (EWIPA) i områdene hvor de bor, jobber, går på skole og lever sine liv. Når eksplosive våpen brukes i byer er over nitti prosent av de skadde og drepte sivile. Rekordmange mennesker er på flukt i søken etter trygghet. Dessverre har krigen i Ukraina vist oss hvilken enorm trussel de eksplosive våpnene utgjør for sivile. Livsviktig infrastruktur legges i grus, skoler og sykehus blir skadet eller ødelagte, tilgang til mat vanskeliggjøres, samfunn og områder blir kontaminert av udetonerte eksplosiver som skader, dreper og hindrer retur også etter at kampene er slutt.

Norsk Folkehjelp mener Regjeringen må:

- Sørge for at Norge jobber aktivt for at flere land slutter seg til og etterlever den politiske deklarasjonen mot bruk av EWIPA.
- Gå i front med å finansiere og utarbeide humanitær respons som bidrar til sivil beredskap og beskyttelse i krig og konflikt.

3. Atomvåpen

Norge har vært en betydelig aktør innen nedrustning, for eksempel gjennom bidragene til svært viktige nedrustningsavtaler som mine- og klasekonvensjonen. Men i det siste har både ambisjonene og bidraget på dette feltet forvitret, noe som særlig kommer til syne i Norges nei til atomvåpenforbudet. Det er positivt at Norge deltok som observatør på det første statspartsmøtet for atomvåpenforbudet og vi forventer at Norge fremover vil spille en konstruktiv rolle. Det er kun et mindretall stater som fortsatt tviholder på forestillingen om at atomvåpen er nødvendige og legitime. Norges langsiktige mål bør derfor være å slutte seg til

forbudet og overbevise andre land om å gjøre det samme.

Atomvåpen har allerede mange ganger vært nære på å bli brukt på grunn av misforståelser, tekniske feil og ulykker. I en multipolar verden med cyberkrigføring, hybridkrigføring, terrorisme, ekstremisme og irrasjonelle ledere kan vi simpelthen ikke fortsette å sette atomvåpen i sentrum for vår sikkerhet. Vi får ikke framdrift i nedrustningsarbeidet uten å erkjenne at kjernefysisk avskrekking medfører langt større risiko enn fordeler.

Norsk freds- og nedrustningsarbeid trenger økt fokus, finansiering og kunnskap. Norske politikere kan ikke fortsette å underkommunisere om den risiko som atomvåpen utsetter nordmenn og verden for. De må også erkjenne at Norge er en del av problemet, ved at vår sikkerhetspolitikk i dag baserer seg på at allierte atomvåpenstater skal fortsette å besitte atomvåpen på våre vegne og potensielt bruke atomvåpen på våre vegne. Samtidig som Norge forblir en lojal NATO-alliert må vi nå ta avstand fra kjernefysisk avskrekking og øke innsatsen for kjernefysisk nedrustning. I tillegg til fortsatt arbeid med verifikasjon, må det kunnskapsbaserte humanitære initiativet på atomvåpen reetableres.

Norsk Folkehjelp mener Regjeringen må:

- Ha som uttalt mål at Norge skal undertegne FN-traktaten som forbyr atomvåpen, og jobbe aktivt for å få på plass betingelsene for at dette skal kunne skje.
- Igangsette en bred og balansert realitetsvurdering av den risiko som atomvåpen og vår fortsatte satsing på kjernefysisk avskrekking utgjør for Norge og verden.
- Reetablere det kunnskapsbaserte humanitære initiativet på atomvåpen og finansiere forskning, ny kunnskap og sivilt samfunnsengasjement på atomvåpenrelatert risiko og humanitære, helsemessige, utviklingsmessige og miljømessige konsekvenser av atomvåpen.

4. Stop Killer Robots

Kunstig intelligens er på full fart inn i forsvarsindustrien. Vi står nå overfor et dramatisk skifte, hvor teknologiutvikling kan muliggjøre våpensystemer som har autonomi i kritiske funksjoner og kan velge ut og angripe mål uten meningsfull menneskelig kontroll.

Utviklingen har blitt kalt den tredje revolusjonen i krigføring, etter krutt og atombomben, og både eksperter i kunstig intelligens og FNs generalsekretær ber verdens stater om å forby slike våpen før de kommer i bruk. Den internasjonale Røde Kors-komiteen sier at det haster å sette grenser for autonomi i våpensystemer hvis vi skal sikre etterlevelse av folkeretten og sørge for at vi ikke krysser en etisk grense.

Norsk Folkehjelp er medlem av kampanjen Stop Killer Robots og jobber for at alle de Norge skal ta en lederrolle i arbeidet for å forby visse autonome våpensystemer og utarbeide nødvendige reguleringer.

Norsk Folkehjelp mener Regjeringen må

- Vedta at Norge skal støtte det internasjonale arbeidet for en traktat som forbyr utvikling, overføring og bruk av dødelige autonome våpensystemer.
- Vedta at Norge skal innta en ledende rolle i arbeidet for et slikt instrument.

5. Klima og miljø i krig og konflikt

Krig og konflikt har negativ påvirkning på miljøet, samtidig som klimaendringer og miljøutfordringer kan øke risikoen for konflikt og at mennesker drives på flukt. Klimaendringer, krig og konflikt har størst påvirkning på de fattigste og mest sårbare menneskene i et samfunn.

Humanitær responser kan også ha en negativ påvirkning på miljøet ved å legge press på miljøet og naturressursgrunnlaget. Humanitære aktører må gjøre sin del for å unngå utilsiktede skadevirkninger av humanitær innsats.

Norsk Folkehjelp mener Regjeringen må:

- Støtte og være en pådriver for en juridisk bindende avtale som beskytter miljøet i krig.
- Bidra til at flere land etterlever og respekterer internasjonale lover for beskyttelse av miljøet under væpnet konflikt.
- Gå i front med å finansiere en grønn humanitær respons.
- Jobbe for at andre stater kartlegger og deler opplysninger om militære utslipp, slik Norge gjør.